

2006

88

Paraules a la joventut: **‘Breviari de ciutadania’**

Carles Rahola, arxiver, historiador, assagista, periodista, home de lletres, gironí, en un mot, impecable en vestit i tracte, i d’una alta consideració ciutadana i social nasqué a Cadaqués el 1881 d’una nissaga que fins avui té presència en els papers públics i que es caracteritza per un catalanisme de soca-rel.

No pogué estudiar per dificultats econòmiques carrrera universitària, treballa en la impremta del seu pare i guanya unes oposicions a la Diputació de Girona. Tota la vida seguí en aquestes labors. Publicà a diverses tribunes, especialment a El Autonomista –el diari dels Rahola que es convertí en *L’Autonomista* el 1933– que alterna amb la investigació i divulgació històrica com La dominació napoleònica de Girona (1922), *Vides heroiques* destinat a glossar republicans gironins del XIX i *Breviari de ciutadania*, del qual reproduïm textos més avall.

Prolífic

Destacaríem, també, d’una molt extensa producció de trenta llibres: *La joventut de Catalunya davant Europa* (1911), *Girona* (1925), *L’Empordà a la crònica d’en Ramon Muntaner* (1925), *L’amor al llibre i els grans amics del llibre* (1928), *Els jueus a Catalunya* (1929), *La pena de mort a Girona* (1934), etc. Els seus amics gironins actuals, que serven amb amor la seva memòria, han publicat diverses obres per a conèixer millor la seva personalitat –com l’epistolari, papers de guerra i de presó–, han convocat premis de periodisme, assaig i biografies, han organitzat exposicions, números monogràfics de revistes –com les sempre interessants *Presència* i l’extraordinària *Revista de Girona*. Una mostra de les obres publicades serien els llibres de Lluís M. de Puig, Josep Clara i Narcís-Jordi Aragó, pel seu to alhora erudit i expositiu. Han lluitat tots contra l’oblit i el silenci forçat que imposava la Dictadura, una labor de donar a conèixer qui ha estimat la ciutat, la contrada, la terra, l’obra i ho ha fet des del sentit democràtic, catalanista i liberal.

Trets d’una vida

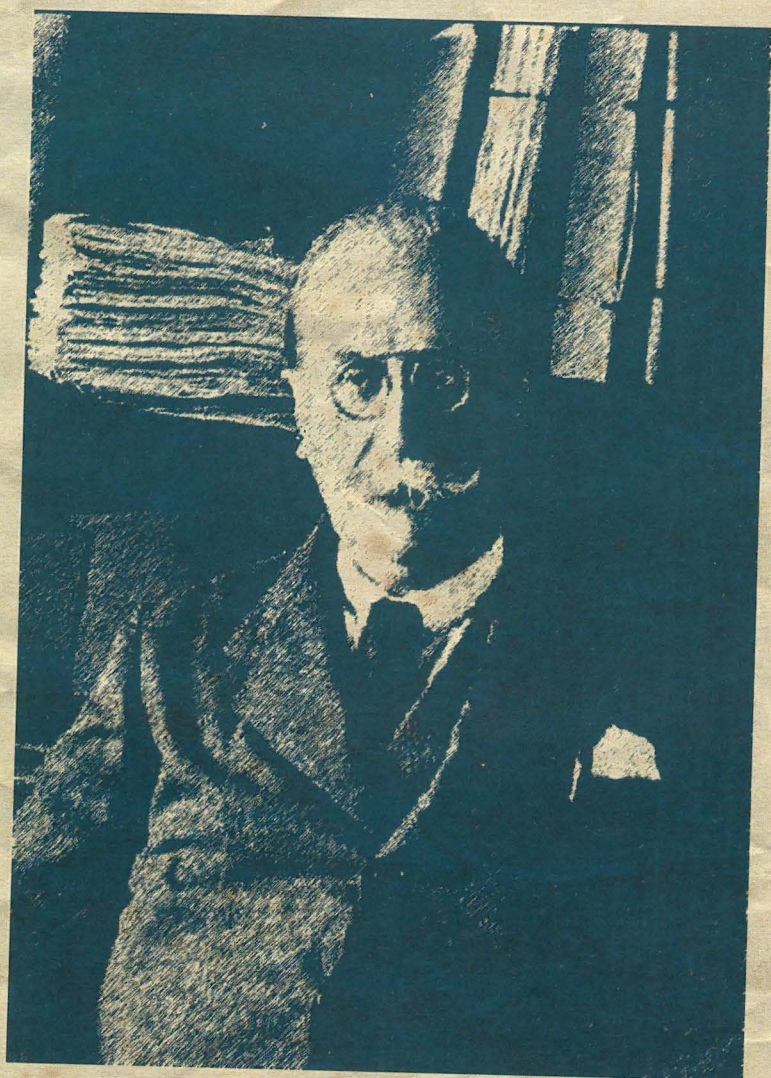
Tingué el parer de no marxar a l’exili el 1939. Acollí els seus amics escriptors que fugien dels franquistes i venien de Barcelona en aquella nit tràgica de diàspora en el seu pis de l’estimada Girona; li deien que marxés i tant pregaren que ho feu, però a la Jonquera va decidir de tornar. Què li havia de passar a un investigador, a un simple erudit que només escrivia i que era repu-

blicà i catalanista com la majoria de la població del moment? Suau-ment, sense estridències, articles contra la pena de mort i contra els bombardeigs, però sempre, majoritàriament, d’història llunyana i defugint el combat periodístic conjuntural. Va creure que no li passaria res.

S’errà i un calfred va recórrer tot l’exili català: “Com pot ser, fins i tot en Rahola! Afusellen a tothom.” Aquella imatge d’home seriós i afable, de bigoti original i ple de bonhomia, havia de ser la vergonya constant i els botxins que odiaven liberalitat, catalanitat, intel·ligència i treball al servei dels conceptes anteriors el volgueren destruir. No pogueren: avui la seva figura ressorgeix ufana mentre ningú no recorda els noms dels militars

que ordenaren la venjança i el seu assassinat: quan un “delicte” com oposar-se per escrit que bombardegin la teva ciutat mereix l’afusellament.

“Aquella imatge d’home seriós i afable, de bigoti original i ple de bonhomia, havia de ser la vergonya constant i els botxins que odiaven liberalitat, catalanitat, intel·ligència i treball al servei dels conceptes anteriors el volgueren destruir. No pogueren: avui la seva figura ressorgeix ufana mentre ningú no recorda els noms dels militars que ordenaren la venjança i el seu assassinat: quan un “delicte” com oposar-se per escrit que bombardegin la teva ciutat mereix l’afusellament”

L’oblit és el càstig del militar botxí, mentre l’heroi és enaltit. Girona el recorda amb amor en premis, carrers i sovint en l’obra. Unes alumnes gironines, avui periodistes jove-netes, han estudiat els seus articles periodístics i apareixeran aviat en el llibre antològic d’aquesta prosa heroica. L’actualitat de Rahola ha estat constant, adés els papers de presó, adés l’epistolari, adés la reimpressió del *Breviari de ciutadania* que ens ocupa avui. Els gironins estimem els seus però els qui no

“Girona el recorda amb amor en premis, carrers i sovint en l’obra”

ho som també sabem apreciar i valorar la qualitat, els valors humans i el servei. Fa uns dies era un tarragoní il·lustre, Rovira i Virgili, qui ocupava aquestes pàgines, i fa poc un manresà també exemplar, Amat Piniella. Ara toca a Girona i ho fem amb un nom de pes, un nom exemplar: Carles Rahola.

'Breviari de ciutadania'

El 1933 aparegué a Girona per les Gràfiques Dàrius Rahola el Premi de la Comissaria de la Generalitat de Catalunya Breviari de ciutadania. Obra única, bona i de molt interès que ràpidament fou de difícil accés. La Diputació de Girona la reedità el 1984 i torna a ser exhaurida però tenim la sort de veure-la al nostre costat on fa veïnatge a la bona biografia de Lluís M. de Puig i l'epistolari de Josep Clarà i N. J. Aragó. Aquests títols haurien de ser el complement o la introducció de la lectura del llibre que ens ocupa avui. Anem al *Breviari*. En obrir-lo llegim:

"*Breviari de ciutadania* obtingué el premi de 2.000 pessetes ofert pel Comissari Delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya a Girona senyor [Josep] Irla, al millor treball sobre orientacions per a la formació ciutadana en els principis de Democràcia i Autonomia. Formaven el jurat del Concurs els senyors Joan Puig i Ferrer, Carles Soldevila, Josep Puig Pujades, Laureà Dalmau i Jaume Brunet. El veredictes es farà públic el dia 11 de febrer de 1933, data commemorativa de la proclamació de la primera República. L'obra es publica per acord de la Comissaria."

Se'ns fa difícil de triar d'un camp de roses la més bella, com d'un estol d'ocells quin mirar. És complex triar un text d'un llibre suggerent. Quin seleccionar? "L'individualisme català?", "L'home i el tècnic?", "Polítics modèlics?", "L'Estatut de Catalunya?", "Forjadors d'un poble?" "Estimeu els llibres?", "Intervencionisme de la joventut?", "Els cavallers de l'ideal?", "La conquesta de la llengua pròpia"? Quin? Si hom en veu un de clar el que segueix ho és més. Pensàvem, ¿i si es pengés en un web de textos i acabem abans? El Breviari són 46 escrits breus, com a bitllets d'opinió, sovint contundents, sempre precisos, tots bells. Pertinents i, en un mot, imprescindibles en el bagatge d'hom que pot posseir d'altres lectures o, si mai s'ha llegit, val la pena de tenir-lo del gironí Rahola. Si es té ho podem trobar a faltar. Textos per a pair, simples i connotadors d'una època però vàlids, encara, i massa, en l'actualitat. Al final ens decantem per l'elogi de la llibertat, la llengua i els llibres.

Josep M. Figueres
Historiador

Capítol extret de '*Breviari de ciutadania (Paraules a la Joventut)*', de Carles Rahola

La conquesta de la llibertat

No us cregueu pas que la llibertat sigui com un do dels déus, vingut del cel; la llibertat s'ha de merèixer i ha d'ésser conquerida dia per dia, en un aspre aprenentatge. Sols una perfecte educació ciutadana podrà fer-nos plenament lliures. La llibertat no és el repòs, sinó la lluita. Ella ens obliga a ésser vigilants, sobretot dels nostres propis actes. Ella ens reconeix uns drets que són immanents en l'ànima humana; mes també ens imposa uns deures que no podem transgredir. Un règim de llibertat pot ésser instituït en unes hores d'exaltació fervorosa o de noble apassionament; però ha d'ésser consolidat després amb l'esforç i el treball de tots, des del més enlairat al més humil, des del qui actua en la ciutat més populosa fins al qui viu en el més humil llogarret.

No serveix la llibertat el qui no s'interessa pels afers polítics, que són de tots i de cadascun de nosaltres; no la serveix el qui, d'una manera oberta o sorneguera, intenta minvar el prestigi o entelar la reputació de les autoritats i dels representants del poble; no la serveix el qui negligeix el compliment dels seus deures socials; no la serveix el qui es llança, en nom i a l'empar de la mateixa llibertat, a la revolta sistemàtica; no la serveix el qui coacciona, en una forma o altra, els qui depenen d'ell; no la serveix el qui invariablement, a la llar, a l'escola, en el taller, en la vida pública, no es comporta com un home liberal, que sent la llibertat en el fons de la seva ànima.

Un règim d'injustícia i de privilegi, una Constitució sistemàticament falsejada i escarnida, uns procediments il·legals, no són, certament, la millor iniciació a la llibertat. Per això no ens ha de sorprendre que hi hagi encara qui enyora l'esclavitud i voldria imposar-la als altres, i qui no creu en l'imperi august de les lleis que el poble s'ha donat lliurement. La tasca a fer, d'educació ciutadana, de capacitació plena per a l'exercici de la llibertat, és molt àrdua encara. I la joventut ha de complir aquesta delicada missió, si volem que la República sigui invencible i l'Autonomia de Catalunya doni tots els seus fruits.

No oblideu que quan els ciutadans no senten la llibertat com una cosa ben viva, i no estan

disposats a conquerir-la i demanar-la com el més alt

dels beneficis, l'espectre de la dictadura, blanca o roja, sorgeix a l'horitzó de la pàtria, bo i esperant la seva hora propícia per a destruir aquella llibertat que hom no ha sabut merèixer.

